



M. Saim UYSAL

Bütçe gerçekleri

23.11.2018

Eylül ayında açıklanan “Yeni Ekonomi Programı” nda sıkı maliye politikasının sıkı para politikasıyla birlikte eşgüdüm içerisinde yürütüleceği ve mali disiplinin dengelenme sürecinin en temel destekleyicisi olduğu belirtilmişti. Bu uygulama çerçevesinde ise faiz dışı harcamaların GSYİH’ya oranının kademeli olarak azaltılacağı, vergi gelirleri / GSYİH oranının ise daha yavaş olmakla birlikte arttırılacağı esasına dayandığı vurgulanıyordu.

Ekim ayı (2018) bütçe gerçekleştirmeleri açıklandı. Ocak – Ekim 2018 dönemi bütçe gerçekleştirmelerinin bir önceki yılın aynı dönemine göre olumsuz yönde seyrettiğini görüyoruz.

Bu yılın ilk on ayında bütçe açığı 62.1 milyar TL oldu. Faiz dışı fazla 2.5 milyar TL’ye geriledi. Bütçe harcamalarının artış oranı (%23.3) gelirlerdeki yükseliş oranını (%19.5) geçti. Aynı dönemdeki merkezi yönetim bütçe gerçekleştirmeleri de aynı paralelde oldu.

Serbest piyasa ekonomisinin uygulandığı ülkelerde temel ilke kamu harcamalarının vergi gelirleriyle finanse edilmesi, Vergi sisteminin de tabana yayılmış ve esas itibariyle doğrudan vergiler ağırlıklı olmasıdır. Zira dolaylı vergiler ağırlıklı sistem hem gelir dağılımını bozmakta hem de makro ekonomik dengelerin optimum seviyede gerçekleşmesini engellemektedir.

Ülkemizde toplanan vergilerin üçte ikisi dolaylı vergilerden (özellikle mal ve hizmetler üzerinden alınan Katma Değer Vergisi ile Özel Tüketim Vergilerinden) oluşmaktadır.

Ocak – Ekim döneminde Gelir üzerinden alınan vergiler (Gelir ve Kurumlar Vergisi) deki reel büyüme %10.8 iken vergi dışı gelirler ise %11.6 büyümüştür. Sadece ekim / 2018 ayını dikkate alacak olursak gelir üzerinden alınan vergiler reel olarak sadece %2.2 artarken dolaylı vergilerdeki reel azalış oranı,

- KDV (-) %17.4,
 - ÖTV (-) %44.3,
 - Dış Ticaretten alınan vergiler (-) %8.1, olarak gerçekleşmiştir.
- Kuşkusuz bu olumsuz tablo, ekonominin bu dönemde dengelenmeden öteye ciddi daraldığını göstermektedir. Ekonomik aktivitenin

canlandırılması için yapılan vergi ve harç indirimlerinin de bu azalma da katkısı var. İşsizlik oranındaki yükseliş ile sanayi üretimindeki düşüşten de ekonomik aktivitenin daraldığını anlıyoruz.

Bu ayda (Ekim) tek defalık arızı gelirlerde (imar affı, bedelli askerlik gibi) ciddi yükselişler mevcut. Ancak bunlar tek defalık olağandışı gelirler. Kamu garantili proje ödemeleri (Havaalanı, şehir hastaneleri, otoyollar gibi) de yavaş yavaş bütçeyi etkilemeye başladı. Bu yıl 9 milyar geçecek bu tür ödemelerin 2019 da 13.7, 2020 de 24.8, 2021 yılında ise 28.2 milyar TL'ye ulaşması tahmin edilmekte (Hazine Müsteşarlığı eski başarılı üst yöneticisi Sn. Hakan Özyıldız'ın websitesi).

Önümüzde yerel seçimler var. Bu nedenle kamu harcama baskısı daha da artarsa (ki ilk işaretlerini prim erteleme ile görmeye başladık). Yeni Ekonomi Programındaki destekleyici mali politikadan söz edemeyiz. Ekonomiden sorumlu Hazine ve Maliye Bakanı Sn. Berat Albayrak "önümüzdeki dönemde mali disiplinin temel çıpa olacağı, vergi sisteminin basit, etkin, geniş tabanlı ve daha adil bir yapıya kavuşturulacağı " açıklamasında bulundu.

Bu doğru söylemi 40 yılı aşkın bir süreyi vergicilikte geçiren bir kişi olarak sürekli duyduğumu, ancak hiçbir şekilde gerçekleştirilmediğini ifade etmeliyim. Bugün yaşadığımız; enflasyon, işsizlik, büyümenin finansmanı ve yüksek borçluluk problemlerimizin temelinde en önemli yapısal sorun olarak bu husus yatıyor.

Arızı, bir defalık gelirler hariç ilk on aylık IMF tanımlı Faiz Dışı Denge 2017 yılında – 8.7 milyar TL iken 2018 yılında -36.8 milyar TL'ye yükseldi.

Önümüzdeki daralma döneminde; faiz hariçken bile gelirler giderleri karşılayamadığından 200 milyar dolar borcumuzu çevirebilmek için ya gelirlerimizi arttıracacağız ki bu dönemde bu mümkün değil, ya da kamu harcamalarını öngörülenlerden daha fazla azaltacağız.

Küresel likidite bolluğunda aldığımız borçları şimdi daha az refah seviyesi bedeliyle (enflasyon, vergi artışları ve zamlar gibi) ödeme zamanı.